

SLAVICA

SLOVACA

ROČNÍK 43 • 2008 **2**

SLAVISTIKA

CENA 60 SK

VYDAVATELSTVO MATICE SLOVENSKEJ

Radek Skarnitzl (Fonetický ústav FF UK, Praha), a to teoreticky i prakticky prostredníctvom prístrojov a metód určených na meranie činnosti orgánov nevyhnutných pri tvorbe rečových signálov.

Ďalšími pohľadmi do spoločného diskurzu boli lexikálna segmentácia hovorenej reči, analýza morfo-syntaktických interakcií, ale aj porozumenie irónie a vizuálne vnímanie písaného jazyka. Adriana Hanulíková (Max-Planck Institut für Psycholinguistik, Nijmegen) riešila prostredníctvom mechanizmu slovnej súťaže problém členenia zvukového signálu, ktorý je aktuálny napríklad pri počúvaní cudzieho jazyka. Kým fonetické pomôcky (predovšetkým vetný a slovný prízvuk, fonotaktika) sa pri segmentácii menia v závislosti od daného typu jazyka, Possible-Word Constraint (PWC) je univerzálny model. Spočíva v slovnej súťaži konkurujúcich slov, ktoré sú vložené do rozličných samohláskových alebo spoluhláskových kontextov, ovplyvňujúcich mieru rozlíšenia jednotlivých lexém. Iné teoretické hľadiská (Chomsky, Marantz, Bracket, Katzir a i.) na lexému a jej vzťah k vyšším jazykovým jednotkám predstavila Ivona Kučerová (Department of Phonetics and Linguistics, University College of London), ktorá vychádzala z názoru, že slová sa správajú ako morfémy a už v samom lexikóne existujú operácie (napr. gerundium), ktoré zodpovedajú skladbe. Čím viac sa kombinujú morfémy v lexikóne, tým menej slová v syntaxi. Myšlienku, že v ľudskom mozgu existujú informácie, ktoré hľadajú relácie medzi jednotlivými jazykovými rovinami, potvrdilo i socio-kognitívne a socio-komunikatívne nazeranie Evy Filippovej (Centrum pro teoretická studia, Praha) na porozumenia irónie. Komentovanie postoja voči osobám, situáciám a výrokom pomocou slovo-významového protikladu je nielen kultúrne podmienené, ale na základe vlastných výskumov prednášajúca dokumentuje, že rozdiely v pochopení irónie sa objavujú aj medzi detským a dospelým príjemcom. Zaujímavé fakty pre psycholinguistické poznávanie percepcie písaného textu priniesol Jiří Lukavský (Psychologický ústav AV ČR, Praha), ktorý monitoroval očné pohyby pri čítaní. Hoci väčšina slov je očami fixovaná, prevažne čítame do bloku a na konci riadku dochádza ku skoku a korekcii. Kvantita fixovaných slov je determinovaná vlastnosťami jazyka, ale aj čitateľskými zručnosťami probanta.

Príspevky vychádzajúce z experimentov sa mohli určitým spôsobom vyrovnat' s vysokým množstvom údajov, bolo potrebné nájsť medzi nimi vzťahy a mentálne ich uchopiť. Podľa Jana Volína výrazne k tomu prispieva štatistické vyčíslenie istého trendu v skúmanom jave. Okrem pomerne známeho t-testu sa meranie realizuje napríklad pomocou Anovej analýzy rozptylu, viacnásobnej regresnej analýzy alebo zhlukovej či diskriminačnej analýzy.

Jednotlivé príspevky prinášali mnoho cenných informácií, poznatkov a zistení. Neustále sa otvárali ďalším názorom a hľadiskám, ktoré na seminároch zaznievali zo strany študentov, doktorandov, postdoktorandov, asistentov i odborných pracovníkov, jednoducho záujemcov o hlbšie poznávanie (nielen) materinského jazyka.

Katarína Pekaríková

Slovenská slavistika na 14. medzinárodnom zjazde slavistov v Ochride

Nad Ochridským jazerom, v prekrásnom prostredí, ktorého duchovnú silu už celé stáročia umocňuje prítomnosť cyrilo-metodskej tradície sprostredkovaná vďaka svätému Klimentovi Ochridskému i svätému Naumovi, neúnavným ohlasovateľom, pestovateľom a tvorcom slovanskej kultúry a písomníctva, sa v dňoch 10.-16. septembra 2008 uskutočnil 14. medzinárodný zjazd slavistov. Odznelo na ňom vyše 700 referátov v troch tematických okruhoch, podľa zjazdovej tematiky (jazykoveda, literárna veda, kultúra a folklór, dejiny slavistiky). Do tohto počtu referátov patria aj vystúpenia referentov v tematických blokoch a pri okrúhlych stoloch. Tematika zjazdu, zoznam referentov, spôsob dopravy na miesto konania zjazdu, informácie o ubytovacích a stravovacích možnostiach v čase kongresu i ďalšie relevantné informácie o 14. medzinárodnom zjazde slavistov (MZS) boli spolu s odkazom na stránku Medzinárodného komitétu slavistov (www.msk.edu.mk) uvedené na stránke Slovenského komitétu slavistov (SKS) (<http://slavu.sav.sk/sks/>). Na rokovaníach zjazdu slavistov v jednotlivých sekciách, tematických blokoch a pri okrúhlych stoloch odznelo 12 referátov slovenských slavistov z pôvodne schválenej kvóty 20 referátov. Počet referentov v národnej delegácii stanovuje Medzinárodný komitét slavistov (MKS) pre každú z členských krajín MKS. Zoznam schválených referátov a tematických blokov slovenských slavistov na 14. medzinárodnom zjazde slavistov bol publikovaný v časopise *Slavica Slovaca* (2007, roč. 42, č. 1, s. 93-95). O výsledkoch výskumov slovenských slavistov referovali na 14. MZS v Ochride títo členovia slovenskej delegácie: T. Štefanovičová (*Počiatky christianizácie Slovanov na strednom Dunaji*), P. Žigo – A. Ferenčíková (*Slovenský jazykový atlas – obraz prirodzeného vývinu jazyka*), J. Krško (*Štav a perspektívy slovenskej hydronomastiky*), E. Horák (*Zákonitosti dezintegračných procesov v slovanských spisovných jazykoch v 20. storočí*), M. Košková (*Negácia vo frazeológii [na slovenskom a bulharskom materiáli]*), H. Hlôšková (*Folklórny festival – jedna z foriem súčasného folklórizmu*), J. Jankovič (*Adaptabilita poézie hviezdneho obdobia [vzájomné prekladanie poézie zo slovenčiny do srbčiny a chorvátčiny a naopak v prvej polovici 19. storočia]*), P. Žeňuch – K. Žeňuchová (*Jazykové, etnické a konfesijné procesy v byzantsko-slovanskom prostredí karpatského regiónu v 18. a 19. storočí*), E. Brtňanová (*Polarizácia medzi traktátovým a románovým žánrom v slovenskej literatúre v 18. storočí*), V. Grešlík (*Niektoré ohlasy byzantsko-balkánskych a slovanských tradícií na ikonách východného Slovenska 15.-18. storočia*) a P. Koprda (*Dionýz Ďurišin: od dejín literárnych monumentov k dejinám vývinových zákonitostí*) a v tematickom bloku odznel aj jeho príspevok na tému *Frank Wollman očami neslavistu*. Mimo účastníkov slovenskej delegácie predniesol T. Žilka príspevok *Komparatistika a postmoderna* v rámci tematického bloku o Frankovi Wollmanovi. Bolo na škodu slovenskej slavistiky, že na zjazde neodznel prijatý a očakávaný blok venovaný výskumom najstaršieho slovanskeho osídlenia v strednej Európe a na Balkáne a o

počiatkoch južných a západných Slovanov, hoci materiály k tomuto tematickému bloku boli publikované v zborníku príspevkov slovenských slavistov. Podobný osud postihol aj tematický blok venovaný výskumom folklóru v multi-mediálnej komunikácii. Možnože viacerých prihlásených účastníkov odradila od účasti na zjazde slavistov v Ochride finančná náročnosť i zložitejšia doprava do miesta konania kongresu.

Slovenský komitét slavistov v spolupráci so Slavistickým ústavom Jána Stanislava SAV a s finančným príspevom Ministerstva kultúry SR vydal zborník štúdií (ŽEŇUCH, Peter [ed.]: *XIV. medzinárodný zjazd slavistov v Ochride. Príspevky slovenských slavistov*. Bratislava : Slovenský komitét slavistov / Slavistický ústav Jána Stanislava SAV 2008. 299 s.) a výberovú bibliografiu slovenskej slavistiky k 14. medzinárodnému zjazdu slavistov v Ochride, kde sa publikujú výsledky aktuálnych vedeckých výskumov slovenských slavistov (ŽEŇUCH, Peter [ed.]: *Prehľad publikácií z jazykovedy, literárnej vedy, etnológie a histórie za roky 2003-2007 [výber]*. Bratislava : Slovenský komitét slavistov / Slavistický ústav Jána Stanislava SAV 2008. 164 s.). Výsledky svetovej a v jej rámci aj slovenskej slavistiky sa na kongrese prezentovali aj na výstave slavistických vedeckých a odborných monografií, zborníkov vedeckých štúdií, ročníkov, časopisov a ďalších neperiodických i periodických publikácií uverejnené v rokoch 2003-2007, ktorá sa pravidelne organizuje počas svetového slavistického kongresu. Na tejto výstave sa prezentujú najvýznamnejšie výsledky porovnávacích slavistických výskumov, ktoré sa v uplynulých rokoch uskutočnili v slovanských i neslovanských krajinách. Výstava periodických i neperiodických publikácií počas svetového slavistického kongresu je jedinečnou možnosťou prezentovať výsledky domácich výskumov na svetovom slavistickom fóre. Slavistické publikácie prezentované jednotlivými národnými reprezentáciami na 14. medzinárodnom zjazde slavistov zostali ako dar Macedónskemu komitétu slavistov, macedónskym slavistom a organizátorom 14. medzinárodného zjazdu slavistov. Slovenský komitét slavistov zabezpečil dopravu publikácií slovenskej slavistiky prostredníctvom macedónskeho veľvyslanectva vo Viedni. Na výstave publikácií slovenskú slavistiku prezentovali publikácie Slavistického ústavu Jána Stanislava SAV, Ústavu svetovej literatúry SAV, Ústavu etnológie SAV, Prešovskej univerzity, Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre a Univerzity Komenského v Bratislave. Chýbali napríklad publikácie s najnovšími výsledkami výskumov Archeologického ústavu SAV, Matice slovenskej, vydavateľstva VEDA, niektoré publikácie Jazykovedného ústavu L. Štúra SAV a ďalších inštitúcií.

V rámci 14. MZS v Ochride sa 13. septembra 2008 uskutočnilo aj zasadnutie Medzinárodného komitétu slavistov, ktoré zhodnotilo prípravu i organizáciu prebiehajúceho zjazdu. Predseda MKS akademik Milan Gjurčinov informoval o niektorých problémových aspektoch neúčasti niektorých (gréckych, albánskych, tureckých, španielskych etc.) delegácií. S. Gajda zhodnotil činnosť komisií, ktoré pracujú pri Medzinárodnom komitéte slavistov a predložil návrhy na schválenie 33 komisií, ktoré budú fungovať pri Medzinárodnom komitéte slavistov

podľa schváleného harmonogramu do uskutočnenia 15. medzinárodného zjazdu slavistov. Slovenská slavistika má predsedov v troch komisiách: predsedom Archeologickej komisie pri MKS je PhDr. Peter Šalkovský, DrSc., predsedom Komisie pre slovanskú fonetiku a fonológiu pri MKS je prof. PhDr. Ján Sabol, DrSc., a predsedom Komisie pre slovanskú poetiku pri MKS sa stal prof. PhDr. Tibor Žilka, DrSc., tajomníčkou Komisie pre folklór pri MKS je PhDr. Hana Hložková, CSc.

Na zasadnutí MKS sa prerokoval aj návrh na schválenie profesora PhDr. Jána Doruľa, DrSc., čestného predsedu Slovenského komitétu slavistov, za čestného člena Medzinárodného komitétu slavistov. Návrh, ktorý predložil akademik Henadz A. Cychun a doc. PhDr. Peter Žeňuch, CSc., bol prijatý všeobecným konsenzom. Na tomto základe sa profesor Ján Doruľa od 13. septembra 2008 stáva čestným členom Medzinárodného komitétu slavistov. Zároveň došlo aj k zmene členov Medzinárodného komitétu slavistov po odstúpení predsedov niektorých národných komitétov slavistov. Na zasadnutí MKS sa konsenzuálne prijal aj návrh Bieloruského komitétu slavistov na organizovanie 15. medzinárodného zjazdu slavistov. Podľa štatútu Medzinárodný komitét slavistov sídli vždy v tej krajine, ktorá organizuje medzinárodný zjazd slavistov (MZS) a jeho predsedom sa stáva predseda národného komitétu slavistov príslušnej krajiny. Po 14. medzinárodnom zjazde slavistov v Macedónsku prebralo predsedníctvo Bielorusko, ktoré bude organizátorom 15. medzinárodného zjazdu slavistov, ktorý sa uskutoční v Minsku v roku 2013 a predsedom Medzinárodného komitétu slavistov sa stal profesor Dr. Aleksander Lukašanec, DrSc., predseda Bieloruského komitétu slavistov.

Prezídium Medzinárodného komitétu slavistov listom zo dňa 21. 9. 2008 požiadalo Slovenský komitét slavistov, aby pripravil prvé rokovanie prezídia MKS, ktoré sa bude venovať vedecko-organizačným otázkam prípravy 15. medzinárodného zjazdu slavistov. Slovenský komitét slavistov tak bude aktívne participovať na príprave 15. medzinárodného zjazdu slavistov. Poverenie organizovať prvé zasadnutie prezídia Medzinárodného komitétu slavistov je svedectvom o dobrom medzinárodnom postavení slovenskej slavistiky.

Strategickým zámerom slovenskej slavistiky bude v rámci aktivít venovaných prípravám 15. medzinárodného zjazdu slavistov uplatňovať interdisciplinárny model prezentácie slavistických výskumov, predovšetkým spojenie porovnávačnej jazykovedy, literárnej vedy, etnológie a histórie s archeológiou.

Peter Žeňuch